

STUDIEGIDS 2025-2026

MASTER TOEGEPASTE FILOSOFIE

HOGESCHOOL VOOR TOEGEPASTE FILOSOFIE (HTF)

HTF

HOGESCHOOL VOOR
TOEGEPASTE FILOSOFIE

MAAK WERK VAN FILOSOFIE!

Inhoudsopgave

1. Inleiding

Introductie HTF
Masteropleiding Toegepaste Filosofie
Beroepscompetenties masteropleiding

2. Modules tweejarig masterprogramma

Eerste jaar:

Module 1: A sense of purpose
Module 2: Organisatiefilosofie
Module 3: Filosofie van de Persoonsvorming
Module 4: Hermeneutiek, narrativiteit en retorica
Module 5: Sociale filosofie
Module 6: Denken en Vaardigheden I

Tweede jaar:

Module 7: Onderzoekend vermogen
Module 8: Denken en Vaardigheden II
Module 9: Citizen Ethics
Module 10: De Meesterproef

Overzicht verdeling beroepscompetenties over de modules van masteropleiding

Programma eerste studiejaar

Programma tweede studiejaar

1. Inleiding

Introductie HTF

De Hogeschool voor Toegepaste Filosofie (HTF) is een op idealistische basis gestarte en door idealen gedreven hoger beroepsonderwijsorganisatie zonder winstoogmerk. Het initiatief is afkomstig van een groep docenten filosofie, hoogleraren en professionals uit de beroepspraktijk. De HTF is in het studiejaar 2014-2015 gestart met de hogere beroepsopleiding. De HTF is erkend als Rechtspersoon Hoger Onderwijs (Brin 3IPT; Croho 35528) door het Ministerie van OCW (NVAO-accreditatie) en bezit het keurmerk van de Nederlandse Raad voor Training en Opleiding. De HTF is een CRKBO Geregistreerde Instelling. Daarnaast is de HTF geregistreerd als Erkend Leerbedrijf bij de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB).

De HTF stelt zich ten doel om laagdrempelig en hoogwaardig toegepast filosofieonderwijs op hbo-niveau (en in de toekomst ook op professional masterniveau) aan te bieden. Filosofieonderwijs kan een bijdrage leveren aan een betere samenleving. Typerende filosofische vaardigheden als goed argumenteren en logisch redeneren kunnen een cruciale rol spelen bij het overbruggen van tegenstellingen die in onze samenleving spelen. De rationele benadering van de werkelijkheid die de filosofie biedt, is geschikt om radicalisering en populisme tegen te gaan, en integratie te bevorderen. Hiernaast zien we in onze samenleving een toenemende discussie over ethische (integriteits)vraagstukken en de problematiek rond een duurzamer inrichting van onze economie. Juist bij de bespreking en oplossing van dit type vraagstukken kan een Toegepast Filosoof een belangrijke rol spelen. Filosofie is van nature internationaal van aard.

Vanuit verschillende beroepenvelden is er een toenemende vraag naar beroepskrachten die filosofische vaardigheden kunnen toepassen. Daarom is bij de opzet van de HTF gekozen voor een hbo-opleiding die relevant is voor overheidsorganisaties, non-profit instellingen, ngo's, onderwijs en bedrijfsleven. Daarbij zijn duurzaamheid en oog voor de actuele ontwikkelingen als globalisering, digitalisering en juridisering van onze samenleving belangrijke aandachtspunten.

Masteropleiding Toegepaste Filosofie

De master Toegepaste Filosofie geldt zowel als *doorstroommaster* (die aansluit op de bachelor) als *post experience master*: de masteropleiding biedt de student

verbreding en vooral verdieping binnen het eigen beroep. De Master wordt als deeltijdopleiding aangeboden; daarom is het beschikken over een voor de opleiding relevante werksituatie een instroomeis.

Het betreft allereerst een beroepskwalificerende master: het masterdiploma is nodig om het beroep als Toegepast Filosoof op het vereiste masterniveau uit te oefenen. De master bezit eveneens kenmerken van de zogenaamde cross-over master: de toenemende complexiteit van de beroepspraktijk leidt vaak tot cross-overs tussen vakgebieden of sectoren.

Toelatingseisen:

- hbo-diploma Toegepaste Filosofie;
- succesvol afgesloten opleiding Premaster Toegepaste Filosofie;
- academisch bachelordiploma filosofie;
- relevant buitenlands diploma;
- relevante vooropleiding op tenminste hbo-niveau (ter beoordeling van de Examencommissie);
- relevant werk waarbij complexe vraagstukken aan de orde zijn

Beroepscompetenties masteropleiding

De beroepscompetenties voor de master TF borduren voort op die van de bacheloropleiding zoals die zijn vastgelegd in de Vaardighedengids van de HTF. Deze beroepscompetenties zijn afgeleid van de Dublin-descriptoren. De beroepscompetenties van de bachelor Toegepast Filosoof sluiten aan op niveau 6 van de Dublin-descriptoren. In niveau 7 worden de standaards voor een masteropleiding vastgelegd. De Vereniging Hogescholen heeft op basis van de Dublin-descriptoren een masterstandaard beschreven. Daarbij wordt de volgende standaard(indeling) gehanteerd:

Het eindniveau van een afgestudeerde van een professionele masteropleiding onderscheidt zich aan de hand van de volgende vier pijlers:

1. *Meesterschap*
Hierin komt professionele ontwikkeling, lerend vermogen en ethisch moreel handelen tot uiting.
2. *Onderzoekend vermogen*
Hierin wordt uiteengezet hoe onderzoekend vermogen de masterprofessional in staat stelt om de beroepspraktijk te veranderen en doorwerking te bewerkstelligen.
3. *Interprofessioneel handelen.*

Hierin wordt het belang van handelen vanuit een breed perspectief en samenwerken in een multidisciplinair netwerk gekenschetst als voorwaardelijk werken als masterprofessional.

4. Doorwerking

Hierin wordt het doel waartoe de masterprofessional werkt, beschreven. Bij het onderzoeken en oplossen van praktijkvraagstukken is het resultaat een verankerde doorwerking (impact) in de beroepspraktijk en het bredere beroepsdomein.

De uitwerking van deze vier pijlers leidt tot onderstaande beroepscompetenties.

De Toegepast Filosoof op masterniveau is in staat om:

Context

1. Zijn beroep in (zeer) complexe en onzekere (werk)situaties uit te oefenen.

Meesterschap

1. Regie te voeren over zijn eigen professionele ontwikkeling omdat hij¹ over een goed reflectief vermogen en over een goede praktijktheoretische basis beschikt.
2. Op basis van zijn lerend vermogen brede en specialistische kennis van zijn vakgebied (filosofie) en relevante andere beroepsdomeinen te verwerven en aan te scherpen.
3. De mate van complexiteit van een vraagstuk goed in te schatten en weet welke relevante kennis voor de analyse en oplossing nodig is en welke creatieve (filosofische) invalshoek nieuw licht op een complex vraagstuk kan laten schijnen.
4. Zijn handelen en dat van anderen kritisch te beoordelen aan de hand van morele waarden en kan daarover een debat of dialoog organiseren of aangaan.
5. Meervoudige perspectieven te ontwikkelen, te analyseren en te vergelijken. Bovendien kan hij theorieën, principes en concepten onderscheiden, benoemen en bekritisieren.
6. Bij uitstek vraaggesprekken aan te gaan over de ethische en morele aspecten van het (normatief) handelen van de organisatie.
7. Toegepast filosofen op bachelor niveau te coachen en begeleiden.

¹ Overal waar de mannelijke vorm gebruikt wordt dient ook de vrouwelijke (of genderneutrale) gelezen te worden; omwille van de leesbaarheid is in dit document voor één verwijzingsvorm gekozen.

Onderzoekend vermogen

1. Praktijkvraagstukken in een juist context en/of conceptueel (filosofisch) kader of geldend discours te plaatsen en hierdoor meer inzicht aan de opdrachtgever te verlenen.
2. Oplossingen, ontwerpen en interventies aan te dragen om tot mogelijke oplossingen van complexe vraagstukken te komen of de opdrachtgever tot andere creatieve inzichten te brengen.
3. Bij te dragen tot kenniscreatie en innovatie van zijn vakgebied van toegepaste filosofie.
4. Praktijkgericht onderzoek op een methodologisch betrouwbare wijze op te zetten, uit te voeren en te evalueren en helder te relateren aan de doelen (kennis-, leer- en veranderdoelen).

Interprofessioneel handelen

1. De samenleving en relevante maatschappelijke ontwikkelingen met een brede blik te bekijken, waarbij hij werkvelden, disciplines, sectoren en directe belangen kan overstijgen en daarbij zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt.
2. Hij oriënteert zich internationaal en beschikt over interculturele en professionele competenties om zelfstandig te kunnen werken (monodisciplinair), af te stemmen met beroepsgenoten (multidisciplinair), met andere disciplines samen te werken (interdisciplinair) of met anderen tot een gedeelde aanpak, gedeeld concept te kunnen komen (transdisciplinair).
3. In een lerend netwerk met anderen te komen tot uitwisseling van kennis, ideeën en analyse die bijdragen aan de kennisontwikkeling van de handelingspraktijk van de beroepsgroep.

Doorwerking

1. Bij te dragen aan de innovatie van de beroepspraktijk van de Toegepast Filosoof door nieuwe kennis vanuit het eigen en aangrenzende vakgebieden op te doen, te integreren en uit te dragen.
2. Metaperspectief te ontwikkelen vanuit de ervaring die is opgedaan met het werken van complexe praktijkvraagstukken.
3. Weet zijn competenties op het terrein van meesterschap, onderzoekend vermogen en interprofessioneel handelen te combineren en zorg te dragen dat zijn ervaringen doorwerken in de beroepspraktijk en zo bijdragen aan innovatie van het beroepsdomein.

Bovenstaande beroepscompetenties hebben als basis gediend voor de beschrijving van de onderwijsmodules voor de masteropleiding. Inhoud en

leerdoelen van de modules vloeien rechtstreeks voort uit de uit de vier pijlers afgeleide beroepscompetenties.

Hieronder tref je de modules van het tweejarige masterprogramma aan.

De leerdoelen en inhoud van de modules zijn gebaseerd op de beroepscompetenties van de HTF-masteropgeleide Toegepast Filosoof (zie: Opleidings- en Competentieprofiel Masteropleiding Toegepaste Filosofie), alsmede op de door de Vereniging Hogescholen beschreven masterstandaard (op basis van de Dublin-descriptoren).

2. Modules tweejarig masterprogramma

Module 1: A sense of Purpose

Moduulcode: 1M-SP

Omvang: 5 EC

Docent: prof. dr. Arjo Klamer

Competenties

De Toegepast Filosoof op masterniveau is in staat om:

Context

- Zijn beroep in (zeer) complexe en onzekere (werk)situaties uit te oefenen.

Meesterschap

- De mate van complexiteit van een vraagstuk goed in te schatten, zijn of haar vaardigheden in complexe en onzekere werksituaties uit te oefenen en toe te passen en weet welke relevante kennis voor de analyse en oplossing nodig is en welke creatieve (filosofische) invalshoek nieuw licht op een complex vraagstuk kan laten schijnen.
- Zijn handelen en dat van anderen kritisch te beoordelen aan de hand van morele waarden, is in staat tot het stellen van goede vragen (hoezo? waarom?) en kan het gesprek dat volgt vakkundig voeren en daarover een debat of dialoog organiseren of aangaan.

Onderzoekend vermogen

- Praktijkvraagstukken in een juiste context en/of conceptueel (filosofisch) kader of geldend discours te plaatsen, vanuit een onderzoekend vermogen filosofische kennis actief te houden en dat te doen in verbinding met praktische situaties en met organisatie-, maatschappelijke en levensvragen

Doorwerking

- Bij te dragen aan de innovatie van de beroepspraktijk van de Toegepast Filosoof door nieuwe kennis vanuit het eigen en aangrenzende vakgebieden op te doen, te integreren en uit te dragen.
- Uitvoering te geven aan duiding en interpretatie, oftewel het vermogen handelingen van de ander betekenis te geven.

Korte inhoud

In het dagelijks handelen zijn mensen vooral gericht op het wat en het hoe. Wat te doen en hoe dat zo efficiënt, goedkoop, technisch en vernuftig mogelijk te doen? In deze module leren studenten als volleurde filosofen de waarom-vraag te stellen: waarom doen wij, doen zij, doe jij het zo? Waar is wat dan ook goed voor? Dit is de vraag naar het goede in het leven, het werken, het organiseren, het samenleven. Studenten leren levenslessen uit verschillende filosofische tradities toe te passen op de praktijk van individuen, maatschappelijke en commerciële organisaties, en de politiek. Ze zullen de uitdaging om een *sense of purpose* te formuleren, onderkennen en door het toepassen van de opgedane kennis praktische vaardigheden ontwikkelen om een betekenisvol en effectief gesprek te voeren over het waarom. Leidraad is *Sense of Purpose: a practical guide* van Arjo Klamer (2021), met aandacht voor filosofen als Aristoteles, Charles Taylor, Hannah Arendt, Joep Dohmen, alsmede de oosterse filosofie (Zen, Taoïsme).

A Sense of Purpose II (2^e jaar)

Na een onderzoek van idealen en het goede in het eerste jaar, reiken we nu uit naar het maatschappelijk veld. We nemen de waarden onder de loep die in de huidige samenleving centraal staan en voortdurend opgeroepen worden om te motiveren en rechtvaardigen. Wat betekenen 'vrijheid' en 'gelijkheid'? Waar staan die waarden voor? En wat voegt de waarde van 'broederschap' or 'gemeenschap' toe? Wat betekenen die waarden voor jou? We zullen verschillende perspectieven op deze waarden en op de waarde van rechtvaardigheid onderzoeken aan de hand van het boek van Sandel (Michael Sandel. *Justice: What's the Right Thing to Do?* (2009)). De bedoeling is dat groepen een bron kiezen om die te onderzoeken op deze waarden (Rousseau, Isaiah Berlin, Kinneging, Ahrendt) en de bevindingen te presenteren. Het is verder de bedoeling dat iedereen onderzoekt hoe deze waarden werken in het eigen leven en omgeving.

Leerdoelen:

1. Kennis van diverse filosofische begrippen en filosofisch perspectieven op het goede.
2. Reflectie op eigen waarden en praxis.
3. Vaardigheid om het gesprek te voeren met mensen persoonlijk en met mensen in een organisatie of de politiek over hun *purpose*.
4. Vaardigheid om uit de gesprekken een *sense of purpose* te duiden en te articuleren op een aansprekende wijze.
5. Ontwikkelen van het inlevingsvermogen om recht te doen aan wat de ander werkelijk beweegt.

Toetsmatrijs

Leerdoelen	Kennisvragen reproductie	Inzichtvragen analyse	Toepassing	Synthese
Leerdoelen				
Kennis filosofische begrippen en perspectieven	++	+	+	+
Reflectie op eigen waarden en praxis		++	++	+
Gesprekstechniek	+	+	+++	
Duiding en formulering	+	++	++	++
Inlevingsvermogen		+	++	++

Literatuur:

- Michael Sandel (2009), *Justice: What's the Right Thing to Do?* (niet in het Nederlands)
- Arjo Klamer, *A sense of Freedom* (komt beschikbaar)

Toetsing:

Aan de hand van de casus van een specifieke organisatie of instelling de ontwikkeling van een *sense of purpose* (samen met medestudenten) duiden en deze bevindingen presenteren. Daaraan voorafgaand verschillende oefeningen om de vaardigheid van het benoemen, herkennen en valoriseren van waarden te ontwikkelen. De oefeningen en de presentatie worden onderdeel van het portfolio. Het afsluitende tentamen heeft de vorm van een essay, waarin het werk van minstens drie filosofen getoetst dient te worden aan praktische situaties

Module 2: Organisatiefilosofie

Moduulcode: IM-OF

Omvang: 5 EC

Docent: drs. Sjoerd Slagter

Competenties

De Toegepast Filosoof op masterniveau is in staat om:

Context

- Zijn beroep in (zeer) complexe en onzekere (werk)situaties uit te oefenen.

Meesterschap

- De mate van complexiteit van een vraagstuk goed in te schatten en weet welke relevante kennis voor de analyse en oplossing nodig is en welke creatieve (filosofische) invalshoek nieuw licht op een complex vraagstuk kan laten schijnen.
- Zijn handelen en dat van anderen kritisch te beoordelen aan de hand van morele waarden en kan daarover een debat of dialoog organiseren of aangaan.
- Meervoudige perspectieven te ontwikkelen, te analyseren en te vergelijken. Bovendien kan hij theorieën, principes en concepten onderscheiden, benoemen en bekritisieren.

Interprofessioneel handelen

- De samenleving en relevante maatschappelijke ontwikkelingen met een brede blik te bekijken, waarbij hij werkvelden, disciplines, sectoren en directe belangen kan overstijgen en daarbij zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt.

Doorwerking

- Weet zijn competenties op het terrein van meesterschap, onderzoekend vermogen en interprofessioneel handelen te combineren en zorg te dragen dat zijn ervaringen doorwerken in de beroepspraktijk en zo bijdragen aan innovatie van het beroepsdomein.

Korte inhoud

Je bestudeert de principes en paradigma's die ten grondslag liggen aan het functioneren en de inrichting van organisaties. Met behulp van een nieuw en normatief vocabulaire richt je je op het ontwikkelen en implementeren van vernieuwende strategieën voor de complexe besturingsvragen van vandaag. Je

ontwikkelt een eigen stijl inzake het toepassen van een normatief vocabulaire om het gedrag van mensen in organisaties te beschrijven. Je kunt verschillende organisatieperspectieven herkennen en analyseren in een interdisciplinaire werkcontext.

Leerdoelen

1. Kennis van en inzicht in de complexe structuur van sociale ontmoetingen en netwerken.
2. Kennis van en inzicht in verschillende organisatieperspectieven in een interdisciplinaire werkcontext.
3. Herkennen en analyseren van spanningen die inherent zijn aan het krachtenspel in organisaties.
4. Ontwikkelen van een eigen stijl inzake het toepassen van een normatief vocabulaire om organisaties en het gedrag van mensen in organisaties te beschrijven en te besturen.
5. Oordelen formuleren op grond van gekozen organisatieperspectieven.

Literatuur:

Verplicht

- Aanschaf reader met daarin teksten van o.a Karl Weick (*Sensemaking in Organizations*), J.C. Verhoeven (*Het symbolisch interactionisme*), Slavoj Žižek (*Event*), Alain Badiou (o.a. *Ethics: An Essay on Understanding of Evil, De twintigste eeuw*).
- Suzan Langenberg, *Kritiek als Des-Organisatie; Bedrijfsethiek en Waarheidsspreken*, Maklu & Garant.

Facultatief

- Alain Badiou, *Alain Badiou door Alain Badiou*. Par-rèsia A'dam, 2021
- Erving Goffman, *De Dramaturgie van het dagelijkse leven. Schijn en werkelijkheid in sociale interacties*. Bijleveld, 2018.
- Raymon Geurts, *De gelukkige organisatie*, Management Impact. 2019

Toetsing:

Aan de hand van praktijk gerelateerde casussen complexe organisatievraagstukken analyseren en van advies voorzien. De resultaten krijgen een plek in het portfolio.

Toetsmatrijs

	Kennisvragen	Inzichtvragen en Analyse	Toepassing	Synthese

	Reproducti e			
Leerdoelen				
Kennis en inzicht in sociale ontmoeting/netwerk	++	++	+	
Kennis en inzicht organisatie-perspectieven	++	++	+	
Herkennen en analyseren spanningen	+	++	++	
Ontwikkelen eigen stijl			++	+++
Oordelen op grond organisatie-perspectieven			++	+++

Module 3: Filosofie van de Persoonsvorming

Moduulcode: 1M-FP

Omvang: 5 EC

Docent: drs. Martijn Janssen (MA)

Competenties

De Toegepast Filosoof op masterniveau is in staat om:

Context

- Zijn beroep in (zeer) complexe en onzekere (werk)situaties uit te oefenen.

Meesterschap

- Regie te voeren over zijn eigen professionele ontwikkeling.
- Zijn handelen en dat van anderen kritisch te beoordelen en daarbij kritisch, autonoom/zelfstandig, communicatief, zelfverantwoordelijk, sociaal-maatschappelijk en verantwoordelijk te handelen.
- Te handelen vanuit een ethisch en moreel besef, en daarbij autonoom en reflectief te zijn.
- Door te groeien naar een gevorderd niveau en meesterschap in zijn discipline te tonen.

Interprofessioneel handelen

- Persoonsvormende kwesties aangaande de eigen professionele context identificeren en hierbij een vormingsprogramma schrijven voor de beroepsgroep.
- Daarbij verwerft de toegepast filosoof een integrale vorming van zelfkennis, motivatie, discipline, erkenning en omgaan met tijd. In het bijzonder: ontwikkeling van een eigen houding via zelfkennis en goed zelfbeeld via een hermeneutiek van het zelf (introspectie, dialoog, narratieve identiteitsvorming); vorming van morele oriëntatie en waardevolle motivatie; oefening en zelfdiscipline; afstemming op en waardering van de ander (erkenning/waardering); besef van temporaliteit: visie op ontwikkeling en verandering, juiste ogenblik/momentum, versnelling en vertraging.

Korte inhoud

Actorschap en persoonsvorming zijn vooraanstaande topics in de actuele filosofie (zowel analytisch als continentaal). Het persoonsbegrip ligt aan de basis van vrijwel alle debatten over ethiek en beleid, sociale en politieke filosofie (individu en samenleving), leiderschap en normatieve professionaliteit. Persoonsvorming

omvat drie onderdelen:

1. Vormgeving van de eigen houding, actief en passief.
2. Inzicht in persoonlijke en maatschappelijke context en omstandigheden.
3. Praktische toepassing van (1) en (2) in praktijken als opvoeding, onderwijs, werk, burgerschap et cetera.

Leerdoelen

1. Kennis van de bronnen van het zelf en de moderne wijsgerige antropologie.
2. Kennis van het actuele debat rondom subject- en persoonsfilosofie.
3. Inzicht in belangrijke topics rondom het persoonsbegrip: (o.a.) autonomie (vrijheid en zelfbepaling), authenticiteit (waarachtigheid), handelen versus gebeuren, vrijheid versus determinisme, moraliteit, ik/ander (subjectiviteit /intersubjectiviteit).
4. Vorming van een eigen morele houding (deugden en waarden, oriëntatie en oefenen, zelfzorg).
5. Het schrijven van een gedegen moreel vormingsprogramma voor de eigen professionele context.

Literatuur

Verplicht:

- Dohmen, J. (2022) Iemand Zijn. Amsterdam: Ambo|Anthos
- Heidegger, M. (2014) De Vraag naar Techniek. Vert. Mark Wildschut.
- Rasch, M. (2022) Autonomie: een Zelfhulp-gids.
- Verbeek, P. & Tijink, D. (2023) De Tecniek Staat voor iets: Samen Richting Geven aan Techniek en Samenleving. Amsterdam: Boom Uitgeverij.
- Overige artikelen verschijnen op Teams.

Toetsing

Het schrijven van een vormingsprogramma in digitale tijden die relevant is voor jouw professionele context.

Toetsmatrijs

	Kennisvragen reproductie	Inzichtvragen analyse	Toepassing	Synthese
Leerdoelen				
Kennis van de bronnen van het zelf en de moderne	+	+		

wijsgerige antropologie				
Kennis van het actuele debat rondom subject- en persoonsfilosofie	+	+		
Inzicht in belangrijke topics rondom het persoonsbegrip: (o.a.) autonomie (zelfbepaling), authenticiteit, handelen versus gebeuren, vrijheid versus determinisme, ik/ander	++	++	+	
Vorming van een eigen morele houding (deugden en waarden, oriëntatie en oefenen, zelfzorg)			++	+++
Ontwikkeling persoonlijk meesterschap			++	+++

Module 4: Hermeneutiek, narrativiteit en retorica

Moduulcode: 1M-HNR

Omvang: 5 EC

Docent: vacature

De Toegepast Filosoof op masterniveau is in staat om:

Context

- Zijn beroep in (zeer) complexe en onzekere (werk)situaties uit te oefenen.

Meesterschap

- Zijn handelen en dat van anderen kritisch te beoordelen aan de hand van morele waarden en kan daarover een debat of dialoog organiseren of aangaan.
- Meervoudige perspectieven te ontwikkelen, te analyseren en te vergelijken. Bovendien kan hij theorieën, principes en concepten onderscheiden, benoemen en bekritisieren.
- Bij uitstek vraaggesprekken aan te gaan over de ethische en morele aspecten van het (normatief) handelen van de organisatie.
- Daarbij ontwikkelt de Toegepast Filosoof drie specifieke en samenhangende competenties en vaardigheden die nodig zijn voor inzicht in de (morele) identiteitsvorming van personen, beroepen en organisaties. Het betreft de kunst van: 1. het duiden en interpreteren; 2. het verhalen en vertellen; 3. het overtuigend betogen, mondeling of schriftelijk. Deze module is een aanvulling op andere, meer argumentatieve en logische onderzoeks-vaardigheden in deze masteropleiding.

Onderzoekend vermogen

- Praktijkvraagstukken in een juiste context en/of conceptueel (filosofisch) kader of geldend discours te plaatsen en hierdoor meer inzicht aan de opdrachtgever te verlenen.
- De student maakt daarbij grondig kennis met deze geesteswetenschappelijke methodes en leert deze toe te passen op de beroepspraktijk. De talige focus van deze methodes levert een belangrijk instrument voor het welslagen van doelgerichte communicatie onder beroepsgenoten.

Korte inhoud

Deze tweejaarlijkse module sluit aan op recente onderzoeksmethoden uit de filosofie die ontwikkeld zijn in kritische aansluiting op bestaande sociaalwetenschappelijke methodieken, in het bijzonder de *narrative turn*, de hermeneutiek en de (herleving van de) retorica. Een belangrijke gebeurtenis in de

recente filosofie is de *narrative turn*. Daarin staat niet de rede of de waarneming, maar de taal als focus van analyse centraal. De bepalende gedachte is dat taal de werkelijkheid niet louter afbeeldt, maar dat juist in en door taal een gedeelde, betekenisvolle wereld geschapen wordt. In de narratieve filosofie wordt de mens opgevat als een verhalend wezen. Dit 'verhalen' of 'vertellen' is een noodzakelijke uitdrukkingsvorm om te kunnen begrijpen wie we zijn. Persoonlijke identiteit, tijd en narrativiteit vormen in deze visie een onverbreekelijke samenhang. Deze module beoogt een integrale ontwikkeling van cognitieve en talige vaardigheden. In het bijzonder gaat het over de verbinding van:

- Hermeneutiek: het kunnen interpreteren en duiden van handelingen, situaties en teksten.
- Narrativiteit: het kunnen articuleren en beschrijven van genoemde fenomenen in een verhaal.
- Retorica: het overtuigend kunnen spreken over en beschrijven van zulke narratieve duidingen.

De student maakt grondig kennis met de inhoud en betekenis van deze actuele hermeneutische, narratieve en retorische methodes. Bovendien leert hij deze kennis toe te passen op de voor hem relevante casuïstiek uit de inhoudelijke modules over persoonsvorming, samenwerking (sociale filosofie), (bedrijfs)ethiek en de organisatiefilosofie.

Leerdoelen

1. Kennismaking met de hermeneutiek, narratieve filosofie en retorica.
2. Verbindingen zien en kunnen maken tussen deze drie vaardigheden.
3. Zelfstandig kunnen duiden en interpreteren.
4. Zelfstandig kunnen articuleren door een verhaal.
5. Zelfstandig overtuigend kunnen spreken en schrijven.
6. Ontwikkeling van persoonlijk meesterschap.

Literatuur:

Capita selecta uit onderstaande literatuur. Wordt aangeleverd via een reader.

Retorica:

- De Jong, J. (2012), *Spreken als Max Havelaar. Hoe houd je een vlammeende toespraak?*
- Duursma, L. (2017), *Zeven tips om te spreken als Obama*, In: *De beste toespraken van Obama*
- Hebert, L. (2022), *Introduction to literary analysis*

- Kessels, J. (2002) *Vrijmoedig spreken (Retorica)*, in: *Vrije ruimte. Filosoferen in organisaties*.
- IJseling, S. ((1982), *Retoriek en Filosofie*

Narrativiteit:

- McAdams, D. P. (1993), *The Stories we live by. Personal Myths and the Making of the Self*.
- McIntyre, A. (2024), *De deugden, de eenheid van een mensenleven, en het begrip 'traditie'*, in: *Na de deugd*
- Freeman, M. (1993), *Rewriting the self. History, Memory, Narrative*
- Schechtman, M. (1996), *The narrative self-constitution view*. In: *The constitution of selves*
- Strawson, G. (2004), *Against Narrativity*
- Claes, T. (2017), *Persoonlijk identiteit en Galens Strawsons kritiek op de narratieve identiteitsthese*
- Westerhof & Bohlmeijer, *Levensverhalen*. In: *Psychologie van de levenskunst*

Hermeneutiek:

- Bieri, P. (2016) *Een verhaal schrijven en begrijpen*
- Gadamer, H-G. (2014), *Waarheid en methode. Hoofdpijnen van een filosofische hermeneutiek*
- Van der Scheer, L. (2009), *Hermeneutische benadering: op zoek naar verborgen betekenissen*
- Stralen, H. van (2012), *Denken over duiden. Inleiding in de hermeneutiek*

Toetsing

Schriftelijk tentamen (casusonderzoek) en mondelinge opdrachten (het houden van een betoog). De resultaten krijgen een plek in het portfolio.

Toetsmatrijs

	Kennisvragen reproductie	Inzichtvragen analyse	Toepassing	Synthese
Leerdoelen				
Kennismaking met de hermeneutiek, narratieve filosofie en retorica	++	++		
Zelfstandig kunnen duiden en interpreteren			++	++

Zelfstandig kunnen articuleren in een verhaal			++	++
Zelfstandig overtuigend kunnen spreken en schrijven			++	++
Ontwikkeling persoonlijk meesterschap	+	+	+++	+++

Module 5: Sociale filosofie

Moduulcode: 1M-SF

Omvang: 5 EC

Docent: drs. Niels Witjes (MA)

Korte inhoud:

De Sociale Filosofie raakt en overlapt meerdere andere disciplines (en daarmee ook andere vakken binnen de Master). Kort gezegd houdt sociale filosofie zich bezig met (de rechtvaardigheid van) sociale instituties en praktijken, ook wel de samenleving genoemd. Tussen de staat en het individu bevindt zich het Sociale domein. Anders dan de (descriptieve) sociale wetenschappen is de Sociale Filosofie per definitie normatief. Vanuit een opvatting over wat een rechtvaardige samenleving is, of zou moeten zijn, wordt de huidige status quo bekritiseerd. Het innemen van een dergelijke positie is, na de 'dood van God', een ingewikkelde zaak geworden. Normloosheid, ieder-voor-zichisme, neo-liberalisme, emotivisme; allerhande termen om de huidige stand van zaken te omschrijven, maar het benoemen van hét alternatief is moeilijk. Toch moeten wij professionele praktisch filosofen hierin een (duidelijke, maar nooit rigide) positie zoeken en durven innemen. De zoektocht naar wat 'een goede en natuurlijke staat' voor mensen is moet beginnen met een verkenning van het wezen van de mens. We zijn paradoxale en ambigue schepsels; zowel denkend als actief en zowel individu als sociaal. Dat we nu (veel) te ver zijn doorgeschoten richting het (instrumenteel) rationele en individuele is voor de meesten wel evident, maar het antwoord op de vraag: 'Hoe dan wel?' is dit zeker niet. Het vak Sociale Filosofie draait om het begrip 'vervreemding'. We richten ons eerst op de vraag waarvan we vervreemd zijn en vervolgens kijken we naar hoe dit gebeurt en wat de alternatieven zijn die ons (op de weg) terugbrengen naar een meer natuurlijke of passende staat van zijn.

Leerdoelen

1. Kennisnemen van- en inzicht verwerven in enkele belangrijke historische zienswijzen van 'de mens als mens.'
2. Het opdoen van fundamentele kennis over betekenisgeving, cultuur en enkele belangrijke kritische theorieën.
3. Het kunnen toepassen van een (of meerdere) kritische theorie(ën) op een hedendaags voorbeeld van vervreemding.
4. Het opdoen van fundamentele kennis over enkele belangrijke filosofische stromingen/ideeën die een alternatief vormen voor vervreemdende maar dominante opvattingen van onze tijd.
5. Het kunnen innemen van een goed gefundeerde normatieve positie t.a.v. een vervreemd(end) aspect van onze tijd en deze op overtuigende wijze kunnen delen met de groep.

6. Vaardigheid om een goed onderbouwde schriftelijke duiding te geven van een vervreemd(end) aspect van de hedendaagse samenleving, hierbij kunnen aangeven wat een gezonder/natuurlijker alternatief is en de stappen te kunnen bedenken, beschrijven en zetten om hier ook daadwerkelijk (meer) in de buurt te geraken.

Literatuur (niet verplicht):

Zeer aanbevolen (voor de nodige achtergrondkennis en inspiratie)

- Evink, E. (2024) *Cultuur en Betekenis: Filosofie van de geesteswetenschappen*. Boom.
- Lijster, T. (2022) *Wat we gemeen hebben: Een filosofie van de Meenten*. De Bezige Bij.
- Voor achtergrond/extra informatie over de Frankfurters:
Lijster, T. (2023) *Elementaire deeltjes: Frankfurter Schule*. Athenaeum-Polak & van Gennep.
- Voor achtergrond/extra informatie over de fenomenologische benadering:
Mazijk, C. van (2021) *De wereld als verschijning: Fenomenologie in de twintigste eeuw*. Boom.
- Voor duiding van onze tijd en een voorbeeld van hoe het ook kan:
Rosa, H. (2022) *Leven in tijden van versnelling: een pleidooi voor resonantie* (tweede oplage). Boom.
- Voor een (zeer goed leesbare) psychoanalytische kijk:
Verhaeghe, P. (2023). *Onbehagen*. Bezige Bij.

Aanbevolen

- Voor een hedendaagse kijk op het denken van Marcuse, vlot geschreven essay (in één avond uit):
Donner, M. (2022) *De grote weigering*. Nieuw licht.
- Voor een duiding van onze tijd:
Han, B. (2024) *The crisis of narration*. Polity. (of de inmiddels verschenen Nederlandse vertaling)
- Voor een duiding van onze tijd:
Haidt, J. (2024) *The anxious generation: How the Great Rewiring of Childhood Is Causing an Epidemic of Mental Illness*. Allen Lane. (of de inmiddels verschenen Nederlandse vertaling)
- Voor een (wat meer specialistische/diepere) psychoanalytische kijk:
Kesel, M. de (2019) *Het Münchhausen-paradigma: Waarom Freud en Lacan ertoe doen*. Vantilt.

- Voor studenten geschreven overzichtswerk dat zeer goed leesbaar is (Engels):
Tyson, L. (2023) *Critical theory today: A user friendly guide* (fourth edition). Routledge.
- Voor achtergrond/extra informatie over praktijktheorie (Engels):
Nicolini, D. (2012) *Practice Theory, Work & Organization: An Introduction* (reprinted). Oxford.

Komt direct of indirect terug in de colleges (wanneer we een fragment lezen scan ik de pagina's en zet ik dezen in Teams).

- Arendt, H. (2021) *De menselijke Conditie* (zesde druk). Boom: Grote Klassieken.
- Barthes, R. (2013) *Mythologies*. Hill and Wang.
- Fisher, M. (2020) *Kapitalistisch realisme: Is er geen alternatief?* Starfish books.
- Horkheimer, M. & Adorno, T.W. (2021) *Dialectiek van de verlichting* (derde druk, regenboogreeks). Boom.
- MacIntyre, A. (2021) *After Virtue* (15^e druk) Bloomsbury Revelations.
- Marx, K. H., & Engels, F. (2024). *Het communistisch manifest... in de 21e eeuw*. Atlas Contact.
- Marcuse, H. (2023). *De eendimensionale mens: Studie over de ideologie van de geavanceerde industriële samenleving* (H. Stegeman, Vert.). Paradigma.
- Sandel, M. (2015). *Rechtvaardigheid: wat is de juiste keuze?* (D. Lagrand, Vert.; zeventiende druk). Ten Have.

Uiteraard zijn andere versies/drukken/vertalingen van deze klassiekers te gebruiken, dit zijn de boeken die ik gebruik.

Toetsing:

- Je schrijft een essay waarin een eigen uitwerking van de Medische metafoor (diagnose, natuurlijke staat en behandelplan) wordt gegeven.
- Je schrijft een korte psychoanalytische lezing, Marxistische lezing en Feministische (gender en genderrollen) lezing van een populaire film of serie.
- Je brengt een kunst of cultuuruiting in de les die je raakt en richting geeft.
- Je bereidt een klassikale demonstratie/workshop/.. voor van een praktische toepassing van het door jou gevonden 'behandelplan'.

Toetsmatrijs

Leerdoelen	Kennisvragen reproductie	Inzichtvragen analyse	Toepassing	Synthese
Kennis en inzicht in de logica's van sociale interactie	++	++	+	
Inzicht in de gelaagdheid van sociale interactie	+	++		
Vermogen om te gaan met de gelaagdheid van sociale interactie		+	++	+++
Vaardigheid om morele component te identificeren en te vertalen naar interventies		+	++	+++

Module 6: Denken en Vaardigheden I

Moduulcode: 1M-DVI

Omvang: 5 EC

Docent: drs. Jan Ewout Ruiter

Werkvorm: werkcollege

Competenties

De Toegepast Filosoof op masterniveau is in staat om:

Context

- Zijn beroep in (zeer) complexe en onzekere (werk)situaties uit te oefenen.

Draagt bij aan de volgende beroepscompetenties:

Meesterschap:

- Regie te voeren over zijn eigen professionele ontwikkeling omdat hij over een goed reflectief vermogen en een goede praktijktheoretische basis beschikt.
- Zijn handelen en dat van anderen kritisch te beoordelen aan de hand van morele waarden en kan daarover een debat of dialoog organiseren of aangaan.
- Meervoudige perspectieven te ontwikkelen, te analyseren en te vergelijken. Bovendien kan hij theorieën, principes en concepten onderscheiden, benoemen en bekritisieren.
- Bij uitstek vraaggesprekken aan te gaan over de ethische en morele aspecten van het (normatief) handelen van de organisatie.
- Toegepast filosofen op bachelor niveau te coachen en begeleiden.

Interprofessioneel handelen:

- Hij oriënteert zich internationaal en beschikt over interculturele en professionele competenties om zelfstandig te kunnen werken (monodisciplinair), af te stemmen met beroepsgenoten (multidisciplinair), met andere disciplines samen te werken (interdisciplinair) of met anderen tot een gedeelde aanpak, gedeeld concept te kunnen komen (transdisciplinair).
- In een lerend netwerk met anderen te komen tot uitwisseling van kennis, ideeën en analyse die bijdragen aan de kennisontwikkeling van de handelingspraktijk van de beroepsgroep.

Doorwerking

- Bij te dragen aan de innovatie van de beroepspraktijk van de Toegepast Filosoof door nieuwe kennis vanuit het eigen en aangrenzende vakgebieden op te doen, te integreren en uit te dragen. Metaperspectief te ontwikkelen vanuit de ervaring die is opgedaan met het werken van complexe praktijkvraagstukken.

Leerdoelen

De student ontwikkelt aspecten van de volgende vaardigheden:

- Reflectie op gang brengen
- Ervaring onderzoeken
- Houding en gevoel nagaan
- Zienswijzen ontleden
- Een visie, vorm, idee vinden
- Rekening houden met menselijke tekort
- Filosofisch leven

Korte inhoud

Deze module draait om het uitvoeren van zelfonderzoek en het begeleiden van andermans zelfonderzoek. Centraal staan denktechnieken en vaardigheden waarmee filosofisch onderzoek in organisaties is te initiëren en te begeleiden. Tegelijk is het programma gericht op de ontwikkeling van persoonlijk meesterschap en leiderschap van de praktisch filosoof, bepalend voor de kwaliteit van dit handwerk. Het ontwikkelen van de voor dit filosofisch onderzoek vereiste kennis, houding en vaardigheden vraagt niet alleen de inzet van verstand, maar ook van gevoel en verbeeldingskracht.

Literatuur:

- Jos Kessels, *In vorm komen. Handboek praktische filosofie*. Boom 2025
- Jos Kessels, Jan Ewout Ruiter, Luuk Stegmann (red), *Hoog spel. Filosoferen in de praktijk*. ISVW 2022
- Jos Kessels, *Spelen met ideeën. De kunst van het filosofische gesprek*. Boom 2012

Gedurende de module kunnen overige teksten als pdf worden verstrekt.

Aanbevolen literatuur

- Rosmalen, B. van (2024), *Stappen in het onbekende. Handboek Muzisch werk*, HKU Press
- Fry, S. (2018), *Mythos. De Griekse mythen herverteld*,
- Thomas Rap Steenwinkel, P. (2021), *Drogredenen herkennen en weerleggen*, Boom

- Pool, E. en anderen (2023), *Macht en moed Praktijkboek*, ISVW Uitgevers
- Pfeijffer, I.L. (2016): *De Nederlandse poëzie van de twintigste en eenentwintigste eeuw in 1000 en enige gedichten*, Prometheus

Portfolio

Gedurende de module doe je een flink aantal relevante vormen van praktische filosofie: met collega's, familie, vrienden, medestudenten, opdrachtgevers et cetera. Evalueer ieder gesprek en noteer nauwkeurig de verbeterpunten die je deelnemers noemen en die je zelf opmerkt. Als voorbereiding op de bijeenkomsten voer je regelmatig schrijfopdrachten uit, waarna je in sommige gevallen de tekst op gepaste toon voorleest. Deze oefeningen, opdrachten en gesprekken zijn de grondstoffen voor het portfolio.

In het portfolio laat je zien wat je kunt en wie je bent. Schrijf het voor jezelf en schrijf het tegelijk voor een potentiële opdrachtgever die wil weten wat voor vlees men in de kuip heeft. Het portfolio bevat in hoofdzaak drie dingen: gesprekken, oefeningen/opdrachten en beschouwingen. Aan het eind staat een longlist van uitgevoerde relevante activiteiten (die zijn opvraagbaar). Het document inclusief bijlagen zelf bevat alleen een selectie daaruit.

De opbouw is bijvoorbeeld zo:

- Titel
- Inhoudsopgave
- Inleiding
- Beschouwing: verhaal van je eigen professionele ontwikkeling met verwijzingen naar de bijlagen, plus enkele uitweidingen over deelonderwerpen (maximaal 6 pagina's)
- Bijlagen (maximaal 20 pagina's):
 - Gespreksverslagen of gedeelten daaruit
 - Oefeningen en schrijfopdrachten of gedeelten daaruit
 - Ander relevant materiaal, zoals poëzie, beeldmateriaal, notities, literatuuranalyse, eigen artikelen
 - Longlist
- Afsluiting (maximaal 6 pagina's): zelfevaluatie, samenvatting van je professionele kunnen en je toekomstperspectief als toegepast filosoof: wat heb je in deze module geleerd en hoe ga je het geleerde inzetten? Verbind je analyse expliciet aan de inhoud van andere vakken in de opleiding.
- Literatuurlijst

Toetsing:

Portfolio, te beoordelen met een voldoende of een onvoldoende.

In de bijlagen (maximaal 20 pagina's) laat je acht goede voorbeelden van praktische filosofie zien, waarvan minimaal vier kralenspellen. Per voorbeeld komende de volgende elementen terug:

- a. Context (setting), deelnemers en tijdsbeslag
- b. Inhoud, verloop en uitkomst(en)
- c. Evaluatie: Wat ging er goed? Wat kan er beter? Hoe zat je in je rol? Hoe werkte de vorm die je hebt ingezet? Welke reacties riepen jouw interventies op bij deelnemers? Hoe voelde jij je? Wat is het effect geweest?

Het portfolio is de basis voor de beoordeling aan het einde van de module.

Beoordeling

Mede op basis van het portfolio word je beoordeeld met een voldoende of een onvoldoende.

HTF-toetsingscriteria (Vaardigheidengids):

- Conceptueel Denken
- Schrijfvaardigheid (Stijlgids)
- Argumenteren
- Leesvaardigheid
- Spreekvaardigheid
- Onderzoekvaardigheden

Toetsingscriteria Denken & Vaardigheden:

1. Reflectie teweegbrengen

- Tot bezinning komen
- Idealen bewust maken
- Vrije ruimte scheppen
- Verwondering oproepen
- Gedachten formuleren
- Samen denken als één hoofd
- Innerlijk weten beproeven

2. Ervaring onderzoeken

- Denken wat je doet
- Vooronderstellingen opsporen

- Nagaan waar lading zit
- Goede vragen stellen
- Concreet en specifiek zijn
- Je verplaatsen in een ander
- Principes verduidelijken

3. Houding en gevoel nagaan

- Waarneming, gevoel en denken afstemmen
- Het heden in de tijd zetten
- Niet-pluisgevoel serieus nemen
- Tekort aan inzicht signaleren
- Onheil benoemen
- Waarden verhelderen
- Je realiseren wat je te doen staat

4. Zienswijzen ontleden

- Begrippen uiteen halen
- Tegenstellingen inspecteren
- Verbeelding en analyse verbinden
- Eenheid in veelheid aanbrengen
- Vakmanschap onderscheiden van meesterschap
- De zang van taal meetellen
- Synopsis: het geheel overzien

5. Een visie, vorm, idee vinden

- De sprong naar een idee maken
- Vanuit het idee kijken
- Wat vruchtbaar is opdiepen
- De ware vorm herkennen
- Beschouwelijkheid beoefenen
- Voorbij het gevestigde weten reiken
- Het mythische zelf aan het licht brengen

6. Realistisch zijn

- Het alledaagse zelf erkennen
- Omhoogkijken vanuit platland
- Genoeg hebben aan een utopie
- Altijd weer: jezelf leren kennen

- Je ontdoen van doener en zijner
- Begrijpelijke taal bezigen
- Het tijdloze in de tijd ervaren

7. Filosofisch leven

- Streven naar wijsheid
- Op menselijke manier denken
- Weten wat filosofie vermag
- De taal van verbeelding hanteren
- Intuïtie gebruiken
- Socratisch muziek maken
- De grote stilte ingaan

Toetsmatrijs

	Kennisvragen reproductie	Inzichtvragen analyse	Toepassing	Synthese
Leerdoelen				
Kennis en inzicht in denkoefeningen	++	++	+	
Vaardigheid in de toepassing (condities voor) en uitvoering van de denkoefening		+	++	+
Vaardigheid in het beoordelen en uitleggen van het nut en effect van de denkoefeningen in reflectieprocessen			++	+++
Bevordering van het vermogen tot zelfinzicht en het ontwikkelen van een eigen stijl in de inzet van denkoefeningen in groepen		++	+	+++

Module 7: Onderzoekend vermogen

Toepassen van praktijkgericht onderzoek vanuit een wetenschapsfilosofische basis

Moduulcode: 2M-OV

Omvang: 5 EC

Docent: drs. Paul Teule (MA)

Competenties

De Toegepast Filosoof op masterniveau is in staat om:

Context

- Zijn beroep in (zeer) complexe en onzekere (werk)situaties uit te oefenen.

Meesterschap

- Regie te voeren over zijn eigen professionele ontwikkeling omdat hij over een goed reflectievermogen en over een goede praktische-theoretische basis beschikt.
- Meervoudige perspectieven te ontwikkelen, te analyseren en te vergelijken. Bovendien kan hij theorieën, principes en concepten onderscheiden, benoemen en bekritisieren.

Onderzoekend vermogen

- Praktijkvraagstukken in een juiste context en/of conceptueel (filosofisch) kader of geldend discours te plaatsen en hierdoor meer inzicht aan de opdrachtgever te verlenen.
- Oplossingen, ontwerpen en interventies aan te dragen om tot mogelijke oplossingen van complexe vraagstukken te komen of de opdrachtgever tot andere creatieve inzichten te brengen.
- Praktijkgericht onderzoek op een methodologisch betrouwbare wijze op te zetten, uit te voeren en te evalueren en helder te relateren aan de doelen (kennis-, leer- en veranderdoelen).

Leerdoelen

1. Regie voeren over de eigen professionele ontwikkeling.
2. Meervoudige (onderzoek)perspectieven te ontwikkelen.
3. Praktijkvraagstukken in een juiste context en conceptioneel wetenschapsfilosofisch kader te plaatsen.

4. Het zich eigen maken en toepassen van methoden en strategieën van praktijkgericht onderzoek en deze helder te relateren aan de gestelde doelen.

Korte inhoud

Studenten leren filosofische methodes op filosofische problemen toe te passen binnen de context van de wetenschappen. Typisch filosofische methodes zijn bijvoorbeeld het analyseren van redeneringen en discussies, en het verhelderen van begrippen. Daarbij is er aandacht voor epistemologische kwesties ('wat we kunnen weten'), methodologische kwesties ('hoe je wetenschap bedrijft') en metafysische kwesties ('wat is er'). Studenten leren meervoudige perspectieven te ontwikkelen en in de praktijk toe te passen.

Hiernaast is overdracht van methodische kennis van praktijkgericht onderzoek en leren studenten praktijkgericht op masterniveau duidelijk aan doelen te relateren en uit te voeren.

Werkvorm

Hoorcolleges

Groep met activerende interactie (discussie/debat, kennisuitwisseling, uitwisseling praktijkopdrachten/beroepservaring). Praktijkopdrachten die in werksituatie moeten worden uitgevoerd.

Toetsing

Toepassingsopdrachten en groepsparticipatie, bijvoorbeeld m.b.v. portfolio en formatieve toetsen. Aan de hand van praktijk-gerelateerde casussen complexe vraagstukken analyseren en van advies voorzien. De resultaten krijgen een plek in het portfolio.

Toetsmatrijs

	Kennisvragen Reproductie	Inzichtvragen analyse	Toepassing	Synthese
Leerdoelen				
Regie voeren over de eigen professionele ontwikkeling		+	++	+++
Ontwikkelen van meervoudige onderzoeksperspectieven	+	++	+++	++
Praktijkvraagstukken in wetenschapsfilosofisch		++	+++	

kader plaatsen.				
Aanleren van methoden en strategieën van praktijkgericht onderzoek	++	+++	+++	++
Toepassen praktijkgericht onderzoek				

Module 8: Denken en Vaardigheden II

Moduulcode: 2M-DVII

Omvang: 5 EC

Docent: dr. Jos Kessels

Werkvorm: werkcollege

Competenties

De Toegepast Filosoof op masterniveau is in staat om:

Context

- Zijn beroep in (zeer) complexe en onzekere (werk)situaties uit te oefenen.

Draagt bij aan de volgende beroepscompetenties:

Meesterschap:

- Regie te voeren over zijn eigen professionele ontwikkeling omdat hij over een goed reflectief vermogen en een goede praktijktheoretische basis beschikt.
- Zijn handelen en dat van anderen kritisch te beoordelen aan de hand van morele waarden en kan daarover een debat of dialoog organiseren of aangaan.
- Meervoudige perspectieven te ontwikkelen, te analyseren en te vergelijken. Bovendien kan hij theorieën, principes en concepten onderscheiden, benoemen en bekritisieren.
- Bij uitstek vraaggesprekken aan te gaan over de ethische en morele aspecten van het (normatief) handelen van de organisatie.
- Toegepast filosofen op bachelor niveau te coachen en begeleiden.

Interprofessioneel handelen:

- Hij oriënteert zich internationaal en beschikt over interculturele en professionele competenties om zelfstandig te kunnen werken (monodisciplinair), af te stemmen met beroepsgenoten (multidisciplinair), met andere disciplines samen te werken (interdisciplinair) of met anderen tot een gedeelde aanpak, gedeeld concept te kunnen komen (transdisciplinair).
- In een lerend netwerk met anderen te komen tot uitwisseling van kennis, ideeën en analyse die bijdragen aan de kennisontwikkeling van de handelingspraktijk van de beroepsgroep.

Doorwerking

- Bij te dragen aan de innovatie van de beroepspraktijk van de Toegepast Filosoof door nieuwe kennis vanuit het eigen en aangrenzende vakgebieden op te doen, te integreren en uit te dragen. Metaperspectief te ontwikkelen vanuit de ervaring die is opgedaan met het werken van complexe praktijkvraagstukken.

Leerdoelen

1. Reflectie op gang brengen
2. Ervaring onderzoeken
3. Houding en gevoel nagaan
4. Zienswijzen ontleden
5. Een visie, vorm, idee vinden
6. Rekening houden met menselijk tekort
7. Filosofisch leven

Korte inhoud

Deze module draait om het uitvoeren van zelfonderzoek en het begeleiden van andermans zelfonderzoek. Centraal staan denktechnieken en vaardigheden waarmee filosofisch onderzoek in organisaties is te initiëren en te begeleiden. Tegelijk is het programma gericht op de ontwikkeling van persoonlijk meesterschap en leiderschap van de praktisch filosoof, bepalend voor de kwaliteit van dit handwerk. Het ontwikkelen van de voor dergelijk onderzoek vereiste vaardigheden vraagt de inzet van verstand, maar ook van gevoel en verbeeldingskracht.

Centraal staan moderne basistechnieken gebaseerd op klassiek gedachtegoed: zowel de socratische dialoog als meer geavanceerde technieken zoals kralenspel, argumentatieanalyse, moreel beraad, visieontwikkeling en andere werkvormen uit het 'organon' van de praktische filosofie.

Literatuur:

- Jos Kessels, Jan Ewout Ruiters, Luuk Stegmann (red), *Hoog spel. Filosoferen in de praktijk*. ISVW 2022
- Jos Kessels, Erik Boers, Pieter Mostert, *Vrije Ruimte. Filosoferen in organisaties*. Boom 2002
- Jos Kessels, Erik Boers, Pieter Mostert, *Vrije Ruimte Praktijkboek*. Boom 2007
- Jos Kessels, *Spelen met ideeën. De kunst van het filosofische gesprek*. Boom 2012
- Jos Kessels, *Scholing van de geest. Wat ik leerde van Socrates*. Boom 2014
- Jos Kessels, *In vorm komen – Handboek praktische filosofie*.

Toetsing: Portfolio

Toetsmatrijs

	Kennisvragen reproductie	Inzichtvragen analyse	Toepassing	Synthese
Leerdoelen				
Kennis en inzicht in denkoefeningen	++	++	+	
Vaardigheid in de toepassing (condities voor) en uitvoering van de denkoefening		+	++	+
Vaardigheid in het beoordelen en uitleggen van het nut en effect van de denkoefeningen in reflectieprocessen			++	+++
Bevordering van het vermogen tot zelfinzicht en het ontwikkelen van een eigen stijl in de inzet van denkoefeningen in groepen		++	+	+++

Module 9: Citizen Ethics

Moduulcode: 2M-CE

Omvang: 5 EC

Docent: drs. Lianne Tijhaar (MA, MSc)

De Toegepast Filosoof op masterniveau is in staat om:

Context

- Zijn beroep in (zeer) complexe en onzekere (werk)situaties uit te oefenen.

Meesterschap

De Toegepast Filosoof op masterniveau kan de ethische dimensie in actuele discussies herkennen en deze op een toegankelijke manier voor een brede doelgroep inzichtelijk maken. Hij is in staat daarover in dialoog te gaan met burgers en professionals uit andere beroepspraktijken. Daarbij kan hij verschillende perspectieven herkennen, analyseren en vergelijken, zonder daarin zijn eigen oordeel over de kwestie te laten meewegen en is zo in staat om:

- De mate van complexiteit van een vraagstuk goed in te schatten en weet welke relevante kennis voor de analyse en oplossing nodig is en welke creatieve (filosofische) invalshoek nieuw licht op een complex vraagstuk kan laten schijnen.
- Zijn handelen en dat van anderen kritisch te beoordelen aan de hand van morele waarden en kan daarover een debat of dialoog organiseren of aangaan.
- Meervoudige perspectieven te ontwikkelen, te analyseren en te vergelijken. Bovendien kan hij theorieën, principes en concepten onderscheiden, benoemen en bekritisieren.
- Bij uitstek vraaggesprekken aan te gaan over de ethische en morele aspecten van het (normatief) handelen van de organisatie.

Interprofessioneel handelen

- De samenleving en relevante maatschappelijke ontwikkelingen met een brede blik te bekijken, waarbij hij werkvelden, disciplines, sectoren en directe belangen kan overstijgen en daarbij zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt.

Doorwerking

- De masterprofessional zorgt door zijn handelen voor doorwerking in de beroepspraktijk en draagt bij aan innovatie van de beroepsdiscipline ethiek.

Korte inhoud

Ethiek is te belangrijk om over te laten aan experts. In een tijd van groeiende sociale ongelijkheid, klimaatverandering en het toeslagenschandaal kunnen we ethiek niet langer zien als een intellectuele discipline die je vanaf de zijlijn uitoefent. In deze cursus gaan we op zoek naar manieren om ethiek bottom-up vorm te geven. Wat staat er op het spel in onze samenleving en voor wie? Wie worden gehoord en wie blijven onzichtbaar? In deze module onderzoeken we gezamenlijk hoe we vorm kunnen geven aan een nieuw vakgebied: *citizen ethics* (afgeleid van *citizen science*). Hoe betrek je burgers op een zinvolle manier bij ethische vraagstukken? Hebben burgers wel behoefte om mee te praten? Hoe voorkom je dat beleidsmakers zeggen: 'we nemen het mee' en vervolgens niets doen?

Leerdoelen

1. Kennis van huidige initiatieven rondom burgerparticipatie.
2. Herkennen van ethische dimensie in actuele maatschappelijke vraagstukken.
3. Herkennen van en omgaan met verschillende perspectieven in een interdisciplinaire context.
4. Een kritisch metaperspectief ontwikkelen ten aanzien van *citizen ethics*.
5. Bijdragen aan doorontwikkeling en innovatie van de beroepsdiscipline ethiek.

Literatuur:

Aanbevolen:

- Fricker, M. (2007). *Epistemic Injustice. Power and the Ethics of Knowing*. Oxford University Press
- Rovers, E. (2022). *Nu is het aan ons: oproep tot echte democratie*. Uitgeverij: De Correspondent.
- Tijhaar, L. (2022). *Down to earth. Technologie voor wereldverbeteraars*. Lontano. (hoofdstuk 1, interview met prof. dr. ir. Peter-Paul Verbeek, wordt beschikbaar gesteld via Teams)
- 'Woede is nodig om de gaten in onze kennis te dichten.' (n.d.). NEMOKennislink. <https://www.nemokennislink.nl/publicaties/woede-is-nodig-om-de-gaten-in-onze-kennis-te-dichten/>

Toetsing: Take home-examen en tussentijdse opdrachten in portfolio.

Toetsmatrijs

	Kennisvragen	Inzichtvragen	Toepassing	Synthese
--	--------------	---------------	------------	----------

	reproductie	analyse		
Leerdoelen				
Kennis van huidige initiatieven rondom burgerparticipatie	++	+	+	
Herkennen van ethische dimensie in actuele vraagstukken		++	++	
Multi-, inter- en transdisciplinair denken		++	+++	
Kritisch metaperspectief ontwikkelen t.a.v. citizen ethics			++	++
Bijdragen aan doorontwikkeling en innovatie van beroepspraktijk			++	++

Module 10: De Meesterproef

Moduulcode: 2M-MP

Omvang: 15 EC

Docent: drs. Paul Teule (MA)

De Toegepast Filosoof op masterniveau is in staat om:

Context

- Zijn beroep in (zeer) complexe en onzekere (werk)situaties uit te oefenen.

Meesterschap

- Regie te voeren over zijn eigen professionele ontwikkeling omdat hij over een goed reflectief vermogen en een goede praktijktheoretische basis beschikt.
- Op basis van zijn lerend vermogen brede en specialistische kennis van zijn vakgebied (filosofie) en relevante andere beroepsdomeinen te verwerven en aan te scherpen.
- De mate van complexiteit van een vraagstuk goed in te schatten en weet welke relevante kennis voor de analyse en oplossing nodig is en welke creatieve (filosofische) invalshoek nieuw licht op een complex vraagstuk kan laten schijnen.
- Zijn handelen en dat van anderen kritisch te beoordelen aan de hand van morele waarden en kan daarover een debat of dialoog organiseren of aangaan.
- Meervoudige perspectieven te ontwikkelen, te analyseren en te vergelijken. Bovendien kan hij theorieën, principes en concepten onderscheiden, benoemen en bekritisieren.
- Bij uitstek vraaggesprekken aan te gaan over de ethische en morele aspecten van het (normatief) handelen van de organisatie.
- Toegepast Filosofen op bachelor niveau te coachen en begeleiden.

Onderzoekend vermogen

- Bij te dragen tot kenniscreatie en innovatie van zijn vakgebied van Toegepaste Filosofie.
- Praktijkgericht onderzoek op een methodologisch betrouwbare wijze op te zetten, uit te voeren en te evalueren en helder te relateren aan de doelen (kennis-, leer- en veranderdoelen).

Interprofessioneel handelen

- Hij oriënteert zich internationaal en beschikt over interculturele en professionele competenties om zelfstandig te kunnen werken (monodisciplinair), af te stemmen met beroepsgenoten (multidisciplinair), met andere disciplines samen te werken (interdisciplinair) of met anderen tot een gedeelde aanpak, gedeeld concept te kunnen komen (transdisciplinair).
- In een lerend netwerk met anderen te komen tot uitwisseling van kennis, ideeën en analyse die bijdragen aan de kennisontwikkeling van de handelingspraktijk van de beroepsgroep.

Doorwerking

- Metaperspectief te ontwikkelen vanuit de ervaring die is opgedaan met het werken van complexe praktijkvraagstukken.

Aanpak

In het tweede studiejaar voert de student nadrukkelijk de regie over de eigen leerroute. In afstemming met een gekozen studiegenoot en onder begeleiding van de afstudeerdocent wordt al in een vroeg stadium gewerkt aan een afstudeerplan.

In het afstudeerplan worden de keuze van het onderwerp, de probleemstelling en de aanpak voor het afstudeerproject onderbouwd. Het plan gaat in op de inhoudelijke relevantie van het afstudeeronderwerp en de persoonlijke overwegingen van de student. Er is aandacht voor zowel het (vak)theoretisch kader als voor een bredere maatschappelijke context. Het afstudeerplan bevat verwijzingen naar relevante referentieprojecten en kennisbronnen. De keuze voor het onderwerp, probleemstelling en aanpak dient voldoende ruimte te laten voor individuele deelvragen en deelopdrachten. Onder leiding van de afstudeerdocent maken de studenten hiervoor een keuze. De keuze voor het afstudeerproject, inclusief de onderzoeksaanpak, wordt door de begeleidende docent en de studiecoördinator formeel vastgesteld. Op basis van de opgave (het afstudeerplan) wordt een ontwerp gemaakt waarin de beheersing van de vakdiscipline voor beide studenten op overtuigende wijze wordt aangetoond. Na vaststelling van het afstudeerplan door de studiecoördinator en de begeleidende docent werken de studenten gedurende drie maanden aan de Meesterproef.

In de loop van het tweejarige masterprogramma heeft de student ervaring opgedaan met diverse soorten praktijkopdrachten (advies, analyse, onderzoek, debat, presentatie, enz.). Deze opdrachten zijn van feedback voorzien door de docent en maken – in veel gevallen – onderdeel uit van het portfolio van de student. Op deze manier vormt de afstudeeropdracht (de Meesterproef) een logisch vervolg op eerdere opdrachten.

Korte inhoud

In het afstudeerproject komt de zelfstandige vakinhoudelijke beheersing tot uitdrukking. Met het afstudeerproject toont de student aan in staat te zijn om op basis van maatschappelijke en vakinhoudelijke ontwikkelingen een onderwerp te bepalen en een probleemstelling te formuleren. Het onderwerp helpt de student zich op meerdere vlakken te bewijzen.

In het eindgesprek wordt het resultaat van het onderzoek gepresenteerd. Het betreft een publieke presentatie waarbij de student door zijn begeleiders en docenten van de HTF ondervraagd wordt.

Leerdoelen

Met het afleggen van de Meesterproef laat de student zien dat hij in staat is zelfstandig te opereren in een complexe beroepspraktijk. Hij is in staat gericht en kritisch te reflecteren op praktijksituaties, en toont aan multidisciplinair, interdisciplinair en transdisciplinair te kunnen (samen)werken. Hij combineert filosofische verdieping met praktische filosofische vaardigheden op masterniveau. En hij is een expert in het aangaan van de dialoog over ethisch handelen. Zo draagt hij tevens bij aan de ontwikkeling van de beroepsgroep. De masterstudent handelt als een normatieve professional.

Toetsmatrijs

	Kennisvragen reproductie	Inzichtvragen analyse	Toepassing	Synthese
Leerdoelen				
Zelfstandig opereren in complexe beroepspraktijk			++	++
Reflecteert gericht en kritisch op praktijksituaties			++	++
Multi-, inter- en transdisciplinair samenwerken			++	+++
Bijdragen aan doorwerking en innovatie beroepspraktijk			++	++

Toetsing:

Individueel verantwoordingsverslag en presentatie afstudeerresultaat (zie: Studiehandleiding Afstuderen Masteropleiding Toegepaste Filosofie).

PROGRAMMA EERSTE STUDIEJAAR (2025 – 2026)

SEPT.	OKT.	NOV.	DEC.	JAN.	FEB.	MRT.	APR.	MEI.	JUN.
A sense of purpose (KLA) 5 EC			Organisatiefilosofie (SLG) 5 EC		Hermeneutiek, narrativiteit en retorica (vacature) 5 EC			Sociale filosofie (WIT) 5 EC	
Filosofie van de persoonsvorming (JAN) 5 EC					Denken en vaardigheden I (RUI) 5 EC				

PROGRAMMA TWEEDE STUDIEJAAR (2026 – 2027)

SEPT.	OKT.	NOV.	DEC.	JAN.	FEB.	MRT.	APR.	MEI.	JUN.
Onderzoekend vermogen (TEU) 5 EC					Meesterproef (15 EC)				
Citizen Ethics (TIJ) 5 EC									
	Denken en vaardigheden 2 (KES) 5 EC								